



Dil ve Estetik

Kamil Veli Nerimanoğlu*

ORCID / 0000-0001-5660-7416

Öz

Günümüzde batı uygarlığında kullanılan birçok ana kavramın temelini Antik Yunanda ve milattan önceki dönemlerde atıldığı belirtilmektedir. "Estetik" kelimesi de Yunanca "aisthesis" veya "aisthanesthai" kelimelerinden gelmekte olup; "duyum, duyular, algı, duygusal yönde algılama" gibi anlamlar taşımaktadır. XVIII. yüzyıldan itibaren edebiyat-felsefe alanları üzerinde bir etki bırakan ve edebi

çalışmanın felsefe ile harmanlanması şeklinde tezahür eden estetiğin F. Hegel'den, B. Croce ve M. Bahtin'e kadar uzanan ilkesel bakışlar içinde ele alınması dil ve dilbilim alanı için de oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Estetik duyguda bağımsızlık kazanmaktadır ve edebi-poetik tutarlılık ile dilde anlamca ve şekilce gerçekleşen güzellik öğelerinin işlevi dil(bilim) ve estetik problemini bahsettiğimiz alan içinde ele almayı zorunlu kılmaktadır.

Estetik, doğada ve sanatta güzeli konu edinmesinin yanında, yine kendisinin doğa ya da sanat ayrımı yapmadan doğrudan doğruya güzelliğe yöneldiği ya da güzeli konu edindiği yerde, sanat felsefesi de sadece sanata ve sanattaki güzelliğe yönelmektedir. Bu yönüyle sanat felsefesinde, "sanatçı", "sanat eseri", "eser ortaya koymadaki etkinlik" ve nihayetinde güzele ulaşmanın

* Prof. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Ortadoğu ve Kafkasya Araş. ve Uyg. Merkezi, kamilvelin@gmail.com



"beğenisi" önemli paradigmlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle diyebiliriz ki, estetik, dört öğeden oluşan bir felsefe disiplinidir. Bu öğeler sırasıyla: 1) Estetik süje/sanatkârın kendisi, 2) Estetik obje/sanat eseri, 3) Estetik değer/sanat eserinin güzelliği, 4) Estetik yargı yani ortaya konulan sanat eserinin eleştirisi ya da yargılanmasıdır.

Dilbilim ve estetik üzerindeki kucaklama, dil ve estetik ikileminin objesi olarak ortaya çıkmaktadır. Tanımı, işlevi ve amacı estetik değerler olan dilin bildirişim (R. Jakobson) şemasından gönderen ve onun emotiv işlevi, bilgi ve onun poetik işlevi; dilin estetik özünü açıklığa kavuşturmakta anahtar rolü oynamaktadır.

Metin içinde tekrar belirteceğimiz gibi çalışmamızdaki öncelikli amacımız, dil(bilim) ve estetik probleminin din- inanç, klasik edebiyat ve özellikle Kur'an'daki

güzellik açısından dil(bilim) estetizmi ve çağdaş dilbilimcilerin dil(bilim) ve estetik üzerine önemli araştırmaları ve düşüncelerini konu edinmektir. Dilin estetik işlevine ve onun lingua-estetik açısına, aynı zamanda estetiğin dile dayanan ilkelerine dikkat çekmektir.

Anahtar Kavramlar: Dil, Estetik, Dilbilim



Language and Aesthetics

*Kamil Veli Nerimanoğlu***

ORCID /0000-0001-5660-7416

Abstract

It is stated that the foundation of many key concepts used in the western civilization today was laid in the Ancient Greece and before the common era. The word "aesthetics" derives from "aisthesis" or aisthanesthai" words in Greek and has meanings like "sensation, senses, perception, emotional perception, etc.". Addressing aesthetics, which affected the literature and philosophy as of the XVIIIth century and which appeared as

the blending of literary study with philosophy, within principal aspects that goes back to F. Hegel to B. Croce and M. Bahtin also holds a significant place language and linguistics fields. Sense of aesthetics also gain independence and the function of elegance elements which reveal in terms of meaning and form with literary-poetic consistency makes it compulsory to address the language (linguistics) and aesthetics problem within the mentioned field.

The subject of aesthetics is the beauty in the nature and art, and while aesthetics faces directly towards beauty without discrimination between nature or art, or where its subject is beauty, the philosophy of art faces only towards art and the beauty in art. From this aspect, the "artist", "artwork", "efficiency in creating a work" and at last the "admiration" of reaching the

*** Prof. Dr., kamilvelin@gmail.com*



АКАДЕМИЧЕСКАЯ ИСТОРИЯ И МЫСЛЬ

Nerimanoğlu / atdd/ 0000-0001-5660-7416

beauty show up as important paradigms in the philosophy of art. On that sense we can say that aesthetics is a philosophy discipline consisting of four elements. These elements are, respectively: 1) Aesthetic subject/artist him/herself, 2) Aesthetic object/artwork, 3) Aesthetic value/beauty of the artwork, 4) Aesthetic judgment, in other words, the criticism or the judgment of the artwork created. The embrace over linguistics and aesthetics emerges as the object of language and aesthetic dilemma. The sender and its emotive function, information and its poetic function from the communication (R. Jakobson) chart of the language, of which the definition, function and purpose are aesthetic values, have a key role in enlightening the aesthetic essence of language.

As we will be mentioning again throughout the article, our

primary purpose in our study is to discuss the language (linguistics) and aesthetics problem in terms of religion-belief, classical literature and particularly in terms of the beauty in Qu'ran, language (linguistics) aestheticism and the important researches and the ideas of modern linguists on language (linguistics) and aesthetics It is to draw attention to the aesthetic function of the language and its lingua-aesthetic aspect as well as the language-based principles of the aesthetics.

Keywords: *Language, aesthetics, linguistics*



Giriş

XVIII. yüzyılda edebi yaratıcılığın felsefi algılanması olarak ortaya çıkan ve sanatın hayata, insana, topluma güzellik kurallarıyla bakış açısının ve ilişkisinin değerliliğini ortaya koyan estetiğin F. Hegel'den, K. Fossler'den, C. Bertoni'den, B. Croce'den, A. Potebnya'dan, N. Çernişevski'den, M. Bahtin'den gelen ilkesel bakışlar içinde dil(bilim) önemli yer tutmaktadır.

Estetik obje olarak dil(bilim) fenomeni, edebi- poetik tutarlılık, mükemmellik, şekil ve anlam birimlerinde gerçekleşen güzellik öğelerinin işlevi dil(bilim) ve estetik problemini zarurileştirmektedir.

Şüphesiz ki, dilin iletişim, düşünce ve duyguların beyanı ve ifadesi fonksiyonları, onun estetik fonksiyonunu inkâr etmez. R. Jakobson'un bildirişim sürecinde

*Bazen bir söz, bir bakış ve
bir davranış şiir gibi anlamlı olur.*

Gerald Gould

*Bazı konuşmalar sihir gibi
büyüleyicidir.*

Wilhelm Jordan

*Konuşma sesi ne kadar
yumuşaksa o kadar etkileyici olur.*

Wenzel Kaunitz



adresantın (gönderenin) ve bilginin emotiv ve poetik fonksiyonu estetik fonksiyonunun tezahürüdür.

Bu yazıda biz, dil(bilim) ve estetik probleminin din- inanç, klasik edebiyatta, özellikle Kur'an'da, güzellik açısından dil(bilim) estetik mi ve çağdaş dilbilimcilerin dil(bilim) ve estetik üzerine önemli araştırmaları ve düşüncelerini vermeye çalıştık.

Amaç, dilin estetik işlevine, dil(bilim)in lingua-estetik açısına, aynı zamanda estetiğin dile dayanan ilkelerine dikkat çekmektir.

Dil(bilim)in “alfası ve omegası” olarak adlandırılan estetiğin temelinde ekspresivlik ve emosyonellik durmaktadır. Sözün edebi imgeselliği, “sözün büyüü” olarak adlandırılan mecazlar dünyası kutsal kitaplarda, özellikle ilahi vahiy özelliğini

büsbütün korumuş ve günümüze ulaştırmıştır. Bu yönüyle Kur'an, şekil, biçim ve anlam bütünlüğü açısından tekrarsız ve eşi bulunmaz bir ilahi abidedir.

Kur'an- ı Kerim, İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in mucizesidir. Bu gerçekten şüphe edenler geçmişte hüsrana uğramışlardır, bugünde ve gelecekte de hüsrana uğrayacaklardır.

Mucize sahibi ve kelam kaynağı Allah'tır. Yani “mucizeler Allah'ın yanındadır.” Mucizelerin hedefi insanlığın hidayeti ve peygamberin ispatı içindir.

Belagat, Kur'an mucizesinin sırlarını, özellikle kelime seçimi ve güzel söz dizimi kurallarını öğrenmektir. Bu kelime düzeni açık, fesahatli ve anlaşılır olup, okuru veya dinleyeni inandırmak ve tatmin etmekle beraber sözün cazibesinin en yüksek seviyesi



olarak ortaya çıkar. Ancak ne peygamberler şairdir ne de Kur'an şiir. Çünkü Kur'an'ın nazil olmasının nedeni, insanlık için önemli olan emirleri ve mesajları ulaştırmak olduğundan sihirden ve büyüden oldukça uzaktır. Peygamberlerimiz Arap kökenli olduğu için Arapça indirilen ve on temel özelliği ile bilinen; (1) O çağda bilinen şiirlerde olmayan güzel nazım, (2) Farklı üslup, (3) İnsana belli olmayan duyguların çokluğu, (4) Kendine özgü gramer dizimi, (5) İnsanlık tarihinin en eski esatirleri, efsaneleri, hikâyeleri ve olaylarının hatırlanması, bazen örnek verilmesi ve yorumlanması, (6) Allah'ın vadettiği güzelliğin idrak olunması, (7) Gaipten haberler ve ilahi vaatler, (8) Bilimsel değerlerin sunulması, (9) İlahi hikmetlerin sunuşu, (10) Zahiri ve batını alametlerin karşılıklı ilişki ve bütünlük halinde olması, (10) İcazın tasdikidir.

Ahengtarlık, ritim, tonlama, vurgu, durgu açısından hiçbir edebi esere benzemeyen kâmil ifade tarzının var olması, kelime, cümle, metin ihtilafından veya uyumsuzluğundan uzak olması son derece önemlidir.

Kur'an'da güzellik, güzellik için değildir. Güzellik, Allah kelamını anlatmak içindir.

Sure ve ayetlerin timsalindeki metin yapısı ister şekil, isterse de anlam açısından mükemmellik, zarafet, mantık ve ahenklik sembolüdür. İbadet ve itikat ilkelerini, insanların hayat ve düşünce tarzını; ahlak, hukuk ve davranış meselelerini, mitik ve edebi tasavvurlarını bütünleştiren Kur'an, dil estetiği için ideal örnek olarak bilinmekte ve kabul edilmektedir.

Klasik Türk edebiyatının ilham kaynağı ve aynı zamanda da edebi- sanatsal örneği olan

Kur'an'ın estetik özellikler sistemi bilinmeden ve idrak edilmeden anlaşılmaz. Biz, Türk edebiyatının büyük söz ustalarının divan dibacelerinde ve risalelerinde (A. Nevai, Z. Babur, M. Fuzuli, Baki, Şeyh Galip vs.) bunu görmekteyiz.

Kur'an'ı Kerim, yaratanların en güzeli olarak Allah'ı anlatır. Bunu yaparken de İlyas Peygamberin kavmine söylediği sözleri ele alır:

“Şüphesiz İlyas da peygamberlerden idi.¹

Hani kavmine şöyle demişti: "Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız?"²

"Yaratıcıların en güzelini, sizin ve geçmiş atalarınızın Rabbi olan Allah'ı bırakarak "Ba'l'e mi tapıyorsunuz?"³

“En güzel isimler Allah'ındır. O'na o güzel isimleriyle dua edin ve O'nun isimleri hakkında gerçeği çarpıtanları bırakın. Onlar yaptıklarının cezasına çarptırılacaklardır.⁴

“De ki: "(Rabbinizi) ister Allah diye çağırın, ister Rahman diye çağırın. Hangisiyle çağırırsanız çağırın, nihayet en güzel isimler O'nundur." Namazında sesini pek yükseltme, çok da kısma. İkiyi ortası bir yol tut.”⁵

“Allah, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. En güzel isimler O'nundur.”⁶

“Allah, yeryüzünü sizin için karar kılma yeri, göğü de binâ yapan; size şekil verip de şekillerinizi güzel kılan ve sizi temiz şeylerle rızıklandırandır.

¹ Kur'an, Sâffât Suresi, Ayet 123.

² Kur'an, Sâffât Suresi, Ayet 124.

³ Kur'an, Sâffât Suresi, Ayet 125-126.

⁴ Kur'an, A'râf Suresi, Ayet 180.

⁵ Kur'an, İsrâ Suresi, Ayet 110.

⁶ Kur'an, Tâ-Hâ Suresi, Ayet 8.



İşte Rabbiniz Allah! Âlemlerin Rabbi Allah ne yücedir!”⁷

“O, sizi yaratandır. Böyle iken kiminiz kâfir, kiminiz mü'mindir. Allah yaptıklarınızı hakkıyla görendir.”⁸

Gökleri ve yeri hak ve hikmete uygun olarak yarattı. Sizi şekillendirdi ve **şekillerinizi de güzel yaptı.** Dönüş yalnız O'nadır.”⁹

“Eğer yüz çevirirlerse bilin ki Allah sizin dostunuzdur. O **ne güzel dosttur,** O ne güzel yardımcıdır!”¹⁰

“Allah sözün en güzelini; âyetleri, (güzellikte) birbirine benzeyen ve (hükümleri, öğütleri, kıssaları) tekrarlanan bir kitap olarak indirmiştir. Rablerinden korkanların derileri (vücutları) ondan dolayı gerginleşir. Sonra

derileri de (vücutları da) kalpleri de Allah'ın zikrine karşı yumuşar. İşte bu Kur'an Allah'ın hidayet rehberidir. Onunla dilediğini doğru yola iletir. Allah kimi saptırırsa artık onun için hiçbir yol gösterici yoktur.”¹¹

“Göğü kudretimizle biz kurduk ve şüphesiz bizim (her şeye) gücümüz yeter.”¹²

Yeri de biz döşedik. Biz **ne güzel döşeyicimiz.**”¹³

Allah'ın bir olduğu Kur'an'da kesin bir dille ifade edilmektedir:

“(Ey Muhammed!) De ki: "Hamd Allah'a mahsustur. Selam onun seçtiği kullarına." Allah mı daha hayırlıdır yoksa onların ortak koştukları mı?¹⁴

Yahut gökleri ve yeri yaratan ve size gökten yağmur

⁷ Kur'an, Mü'min Suresi, Ayet 64.

⁸ Kur'an, Teğâbun Suresi, Ayet 2.

⁹ Kur'an, Teğâbun Suresi, Ayet 3.

¹⁰ Kur'an, Enfâl Suresi, Ayet 40.

¹¹ Kur'an, Zümer Suresi, Ayet 23.

¹² Kur'an, Zâriyât Suresi, Ayet 47.

¹³ Kur'an, Zâriyât Suresi, Ayet 48.

¹⁴ Kur'an, Neml Suresi, Ayet 59.

indirip, onunla, ağaçlarını sizin yetiştiremeyeceğiniz gönül alıcı **güzel bahçeler** meydana getiren mi? Allah ile birlikte başka ilah mı var!? *Hayır, onlar (Allah'a) eş tutan bir kavimdir.*"¹⁵

İnsana övgü ve yaratılanların en güzeli olduğu Kur'an'da yer almaktadır:

"Biz, gerçekten insanı **en güzel** bir biçimde yarattık."¹⁶

Birçok Surede Allah'ın kullarını güzel davranışa teşvik ettiği de görülmektedir:

"Hükümlerinde elinde olan Allah, yücedir. O, her şeye hakkıyla gücü yetendir."¹⁷

O, hanginizin daha **güzel amel** yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O,

mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır."¹⁸

"Rablerinin emrine uyanlar için mükâfatın **en güzeli** vardır. Ona uymayanlar ise, yeryüzünde olan her şey ve onun yanında bir katı daha kendilerinin olsa, kurtulmak için hepsini kurtuluş fidyesi olarak verirlerdi. İşte hesabın kötüsü bunlar içindir. Varacakları yer de cehennemdir. O ne kötü yataktır!"¹⁹

"Her kim de iman eder ve salih amel işlerse ona mükâfat olarak **daha güzeli** var. (Üstelik) ona emrimizden kolay olanı söyleyeceğiz."²⁰

"Farkında olmadan azap size ansızın gelmeden önce, Rabbinizden size indirilenin **en güzeline** uyun ki, kişi, "Allah'ın yanında, işlediğim kusurlardan

¹⁵ Kur'an, Neml Suresi, Ayet 60.

¹⁶ Kur'an, Tîn Suresi, Ayet 4.

¹⁷ Kur'an, Mülk Suresi, Ayet 1.

¹⁸ Kur'an, Mülk Suresi, Ayet 2.

¹⁹ Kur'an, Ra'd Suresi, Ayet 18.

²⁰ Kur'an, Kehf Suresi, Ayet 88.



dolayı vay halime! Gerçekten ben alay edenlerden idim" demesin."²¹

"Hamd, kuluna Kitab'ı (Kur'an'ı) indiren ve onda hiçbir eğrilik yapmayan Allah'a mahsustur."²²

(Allah onu), katından gelecek şiddetli bir azap ile (inanmayanları) uyarmak, salih ameller işleyen mü'minleri, içlerinde ebedi olarak kalacakları **güzel bir mükâfat** (cennet) ile müjdelemek ve "Allah bir çocuk edindi" diyenleri de uyarmak için dosdoğru bir kitap kıldı."²³

"Şüphesiz Allah'a karşı gelmekten sakınanlar Rablerinin, kendilerine verdiği şeylerle zevk ve mutluluk duyarak cennetlerde ve nimetler içinde bulunurlar. Rableri onları cehennem azabından korumuştur."²⁴

Onlara, "Dünya'da yapmakta olduklarınızın karşılığında, sıra sıra dizilmiş koltuklara dayanarak afiyetle yiyin için" denir. Biz, onlara, **iri gözlü güzel hurileri** eş olarak vermişizdir."²⁵

"Biz Allah'ın boyasıyla boyanmışızdır. Boyası Allah'inkinden **daha güzel olan** kimdir? Biz ona ibadet edenleriz" (deyin)."²⁶

"Allah'ın rızasını kazanmak arzusuyla ve kalben mutmain olarak mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yüksekçe bir yerdeki **güzel bir bahçenin** durumu gibidir ki, bol yağmur alınca iki kat ürün verir. Bol yağmur almasa bile ona çiseleme yeter. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir."²⁷

²¹ Kur'an, Zümer Suresi, Ayet 55-56.

²² Kur'an, Kehf Suresi, Ayet 1.

²³ Kur'an, Kehf Suresi, Ayet 2-4.

²⁴ Kur'an, Tûr Suresi, Ayet 17-18.

²⁵ Kur'an, Tûr Suresi, Ayet 19-20.

²⁶ Kur'an, Bakara Suresi, Ayet 138.

²⁷ Kur'an, Bakara Suresi, Ayet 265.



“Sadakaları açıktan verirsiniz **ne güzel!** Fakat onları gizleyerek fakirlere verirsiniz bu, sizin için daha hayırlıdır ve günahlarınızdan bir kısmına da keffaret olur. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”²⁸

Ankebut Suresi’nde iman edip, güzel amel işleyenlerin daha güzel amellerle mükâfatlandırılacağı müjdesi verilmektedir:

“İman edip salih amel işleyenlerin kötülüklerini elbette örteceğiz. Onları işlediklerinin **daha güzeliyle** mükâfatlandıracağız.”²⁹

“İman edip salih amel işleyenler var ya, onları içinden ırmaklar akan ve içinde ebedi kalacakları cennet köşklerine

yerleştireceğiz. Çalışanların mükâfatı **ne güzeldir!**”³⁰

“(Allah,) işledikleri kötülükleri örtmek ve onlara yaptıklarının **en güzeli** ile karşılık vermek için (onları böyle mükâfatlandırdı).”³¹

“Onlar şöyle derler: “Hamd, bize olan vaadini gerçekleştiren ve bizi cennetten dilediğimiz yere konmak üzere bu yurda varis kalan Allah’a mahsustur. Salih amel işleyenlerin **mükâfatı ne güzelmiş!**”³²

“Allah’a karşı gelmekten sakınan kimselere, “Rabbimiz ne indirdi?” denildiğinde, “Hayır indirdi” derler. Bu dünyada iyilik yapanlara bir iyilik vardır. Ahiret yurdu ise daha hayırlıdır. Allah’a karşı gelmekten sakınanların **yurdu ne güzeldir.**”³³

²⁸ Kur’an, Bakara Suresi, Ayet 271.

²⁹ Kur’an, Ankebût Suresi, Ayet 7.

³⁰ Kur’an, Ankebût Suresi, Ayet 58.

³¹ Kur’an, Zümer Suresi, Ayet 35.

³² Kur’an, Zümer Suresi, Ayet 74.

³³ Kur’an, Nahl Suresi, Ayet 30.



“Mallarını Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının peşinden (bunları) başa kakmayan ve gönül incitmeyenlerin, Rab'leri katında mükâfatları vardır. Onlar için korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.”³⁴

Güzel bir söz ve bağışlama, peşinden gönül kırma gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah her bakımdan sınırsız zengindir, halimdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir).³⁵

“Kimdir Allah'a **güzel bir borç** verecek o kimse ki, Allah da o borcu kendisine kat kat ödesin. (Rızık) Allah daraltır ve genişletir. Ancak ona döndürüleceksiniz.”³⁶

“Allah da onlara hem dünya nimetini, hem de ahiretin **güzel**

mükâfatını verdi. Allah güzel davrananları sever.”³⁷

Nuh Peygamberin duasının kabul oluşu şu şekilde aktarılır:

“Ancak Allah'ın ihlâslı kulları başka.”³⁸

Andolsun, Nûh bize dua edip seslenmişti. Biz **ne güzel cevap** veriniz!”³⁹

Yaratılanlarla ilgili Kur'an'daki ifadelerde “güzel” tabiri şu şekilde geçmektedir:

“Biz gökleri, yeri ve her ikisi arasında bulunanları ancak hakka ve hikmete uygun olarak yarattık. Kıyamet günü mutlaka gelecektir. Sen şimdi **güzel bir şekilde** hoşgörü ile muamele et”⁴⁰

“Allah, gökleri ve yeri hak ve hikmete uygun olarak yarattı.

³⁴ Kur'an, Bakara Suresi, Ayet 262.

³⁵ Kur'an, Bakara Suresi, Ayet 263.

³⁶ Kur'an, Bakara Suresi, Ayet 245.

³⁷ Kur'an, Âl-i İmrân Suresi, Ayet 148.

³⁸ Kur'an, Sâffât Suresi, Ayet 74.

³⁹ Kur'an, Sâffât Suresi, Ayet 75.

⁴⁰ Kur'an, Hicr Suresi, Ayet 85.



O, müşriklerin ortak koştukları şeylerden yücedir.⁴¹

İnsanı nutfeden (bir damla sudan) yarattı. Böyle iken bakarsın ki o, Rabbine açık bir hasım kesilmiştir.⁴²

Hayvanları da yarattı. Onlarda sizin için bir ısınma ve birçok faydalar vardır. Hem de onlardan yersiniz.⁴³

Onları akşamleyin getirirken, sabahleyin salıverirken de sizin için bir **güzellik (ve zevk)** vardır.⁴⁴

“İşte onlar için içlerinden ırmaklar akan Adn cennetleri vardır. Orada tahtlar üzerine kurularak altın bileziklerle süslenecekler, ince ve kalın ipekten yeşil giysiler giyeceklerdir. O **ne güzel**

karşılıktır! Cennet de **ne güzel** bir yaslanacak yerdir!”⁴⁵

Allah’ın kullarına mescitlere temiz ve güzel gidilmesini emreder:

“Ey Âdemoğulları! Her mescitde ziynetinizi takının (**güzel ve temiz giyinin**). Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü o, israf edenleri sevmez.”⁴⁶

Bakara Suresi 57. ayette de “güzel rızık” tabiri kullanılmaktadır:

“Bulutları üstünüze gölge yaptık. Size, kudret helvası ile bıldırcın indirdik. “Verdiğimiz rızıkların iyi ve **güzel olanlarından yiyin**” (dedik). Onlar (verdiğimiz nimetlere nankörlük etmekle) bize zulmetmediler fakat kendilerine zulmediyorlardı.”⁴⁷

⁴¹ Kur’an, Nahl Suresi, Ayet 3.

⁴² Kur’an, Nahl Suresi, Ayet 4.

⁴³ Kur’an, Nahl Suresi, Ayet 5.

⁴⁴ Kur’an, Nahl Suresi, Ayet 6.

⁴⁵ Kur’an, Kehf Suresi, Ayet 31.

⁴⁶ Kur’an, A’râf Suresi, Ayet 31.

⁴⁷ Kur’an, Bakara Suresi, Ayet 57.



“İman edip salih amel işleyenleri, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size Allah'ın apaçık âyetlerini okuyan bir peygamber gönderdi. Kim Allah'a inanır ve salih bir amel işlerse Allah onu, içinden ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetlere sokar. Allah gerçekten ona güzel bir rızık vermiştir.”⁴⁸

“Onu doğurunca, "Rabbim!" dedi, "Onu kız doğurdum." -Oysa Allah onun ne doğurduğunu daha iyi bilir- "Erkek, kız gibi değildir. Ona Meryem adını verdim. Onu ve soyunu kovulmuş şeytandan senin korumana bırakıyorum.”⁴⁹

Bunun üzerine Rabbi onu **güzel bir şekilde** kabul buyurdu ve onu **güzel bir şekilde** yetiştirdi. Zekeriya'yı da onun bakımıyla görevlendirdi. Zekeriya, onun

bulunduğu bölmeye her girişinde yanında bir yiyecek bulurdu. "Meryem, Bu sana nereden geldi?" derdi. O da "Bu, Allah katından" diye cevap verirdi. Zira Allah, dilediğine hesapsız rızık verir.”⁵⁰

Al-i İmran Suresi'nde de Allah'ın, iyi ameller içinde bulunan kullarını cennetle ödüllendireceğinden söz edilir:

“Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir. Allah iyilik edenleri sever.”⁵¹

Yine onlar, çirkin bir iş yaptıkları yahut nefislerine zulmettikleri zaman Allah'ı hatırlayıp hemen günahlarının bağışlanmasını isteyenler -ki Allah'tan başka günahları kim bağışlar- ve bile bile, işledikleri

⁴⁸ Kur'an, Talâk Suresi, Ayet 11.

⁴⁹ Kur'an, Âl-i İmrân Suresi, Ayet 36.

⁵⁰ Kur'an, Âl-i İmrân Suresi, Ayet 37.

⁵¹ Kur'an, Âl-i İmrân Suresi, Ayet 134.



(günah) üzerinde ısrar etmeyenlerdir.⁵²

İşte onların mükâfatı Rab'leri tarafından bağışlanma ve içinden ırmaklar akan cennetlerdir ki orada ebedi kalacaklardır. (Allah yolunda) çalışanların **mükâfatı ne güzeldir!**⁵³

Aynı Surenin 14. ayetinde ise Firavun'dan hareketle dünya malının geçiciliğinden bahsedilerek, asıl güzel yerin yalnız Allah katında olacağı belirtilir:

“Kadınlar, oğullar, yük yük altın ve gümüş, salma atlar, davarlar ve ekinler gibi nefsin şiddetle arzuladığı şeyler insana süslü gösterildi. Bunlar dünya hayatının geçimliğidir. Oysa asıl

varılacak güzel yer ancak Allah'ın katındadır.”⁵⁴

“(Dünyalık olarak) size verilen her şey, dünya hayatının geçimliği ve süsüdür. Allah'ın katındaki ise daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Hâlâ aklınızı kullanmıyor musunuz?”⁵⁵

Kendisine güzel bir vaadde bulunduğumuz ve o vaad edilen şeye kavuşacak olan kimse, dünya hayatının geçimliklerinden yararlandığımız, sonra da kıyamet günü (hesaba çekilmek için) huzura getirilecek kimse gibi midir?”⁵⁶

“Şüphesiz, ahiret hayatına inanmayanların işlerini biz kendilerine **güzel göstermişizdir** de o yüzden bocalayıp dururlar.”⁵⁷

Onlar, azabın en kötüsü kendilerine has olan kimselerdir.

⁵² Kur'an, Âl-i İmrân Suresi, Ayet 135.

⁵³ Kur'an, Âl-i İmrân Suresi, Ayet 136.

⁵⁴ Kur'an, Âl-i İmrân Suresi, Ayet 14.

⁵⁵ Kur'an, Kasas Suresi, Ayet 60.

⁵⁶ Kur'an, Kasas Suresi, Ayet 61.

⁵⁷ Kur'an, Neml Suresi, Ayet 4.

Onlar ahirette en çok ziyana uğrayanlardır.”⁵⁸

“Haram ayları ertelemek, ancak inkârda daha da ileri gitmektir ki bununla inkâr edenler saptırılır. Allah'ın haram kıldığı ayların sayısına uygun getirip böylece Allah'ın haram kıldığını helal kılmak için Haram ayı bir yıl helâl, bir yıl haram sayıyorlar. Onların bu çirkin işleri, kendilerine süslenip güzel gösterildi. Allah inkârcı toplumu doğru yola iletmez.”⁵⁹

Nefsin aldaticılığı da konu edilmektedir:

“Mûsâ, "Ya senin derdin neydi ey Samirî?" dedi.⁶⁰

Samirî şöyle dedi: "Ben onların görmediği şeyi gördüm. Elçinin izinden bir avuç avuçladım da onu attım. Böyle

yapmayı bana nefsim güzel gösterdi.”⁶¹

Yusuf Suresi'nde “güzel sabır” tabiri, Yusuf Peygamberin kardeşleri tarafından kıskanılıp bir kuyuya atılması ve babasına kanlı bir gömlek getirilip, bu gömleğinde ona ait olduğu söylenerek hakkında “öldü” denilmesi sebebiyle Yusuf Peygamberin babasının, bu tertibi düzenleyen oğullarına verdiği cevapta geçmektedir:

“(Yûsuf'u kuyuya bırakıp) akşamleyin ağlayarak babalarına geldiler.⁶² "Ey babamız! Biz yarışa girmiştik. Yûsuf'u da eşyamızın yanında bırakmıştık. (Bir de ne görelim) O'nu kurt yemiş. Her ne kadar doğru söylesek de sen bize inanmazsın" dediler.⁶³ Bir de üzerine, sahte bir kan bulaştırılmış gömleğini

⁵⁸ Kur'an, Neml Suresi, Ayet 5.

⁵⁹ Kur'an, Tevbe Suresi, Ayet 37.

⁶⁰ Kur'an, Tâ-Hâ Suresi, Ayet 95.

⁶¹ Kur'an, Tâ-Hâ Suresi, Ayet 96.

⁶² Kur'an, Yûsuf Suresi, Ayet 16.

⁶³ Kur'an, Yûsuf Suresi, Ayet 17.

getirdiler. Yakub dedi ki: "Hayır! Nefisleriniz sizi aldatıp böyle bir işe sürükledi. Artık bana düşen, **güzel bir sabırdır**. Anlattıklarınıza karşı yardımı istenilecek de ancak Allah'tır."⁶⁴

Aynı Sure, Kur'an'da "kıssaların en güzeli" olarak geçmektedir:

"Sana bu Kur'an'ı vahyetmekle **kıssaların en güzelini** anlatıyoruz. Hâlbuki daha önce sen bunlardan habersiz idin."⁶⁵

Eyüp Peygamberin çektiği sıkıntılar neticesinde dahi en ufak bir kötülük, pişmanlık düşünmemesi, Allah'a itaati, Kur'an'da takdir edilerek kendine yer bulur:

"Şöyle dedik: "Eline bir demet sap al ve onunla vur, yeminini bozma." Gerçekten biz Eyyûb'u sabreden bir kimse

olarak bulduk. **O ne güzel bir kuldu!** O, Allah'a çok yönelen bir kimse idi."⁶⁶

Aynı tabir "Sad- 30"da da geçmektedir:

Dâvûd'a Süleyman'ı başışladık. **O ne güzel kuldu!** Şüphesiz o, Allah'a çok yönelen bir kimse idi."⁶⁷

Allah yolunda zulme uğrayan ya da sıkıntı çekenler de Kur'an'da müjdelenmektedir:

"Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, elbette onları dünyada **güzel** bir şekilde yerleştiririz. Ahiret mükâfatı ise daha büyüktür. Keşke bilselerdi..."⁶⁸

"Onlar yaralandıktan sonra Allah'ın ve Peygamberinin davetine uyan kimselerdir.

⁶⁴ Kur'an, Yûsuf Suresi, Ayet 18.

⁶⁵ Kur'an, Yûsuf Suresi, Ayet 3.

⁶⁶ Kur'an, Sâd Suresi, Ayet 44.

⁶⁷ Kur'an, Sâd Suresi, Ayet 30.

⁶⁸ Kur'an, Nahl Suresi, Ayet 41.

Onlardan **güzel davranıp** iyilik edenlere ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlara büyük bir mükâfat vardır.⁶⁹

Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, "İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun" dediklerinde, bu söz onların imanını artırdı ve "Allah bize yeter, **O ne güzel vekildir!**" dediler."⁷⁰

Kur'an, "eş" konusunda da emirleri iletmektedir:

"Ey Muhammed! Bunlardan (hanımlarından) dilediğini geri bırakırsın, dilediğini yanına alırsın. Uzak durduklarından dilediklerini yanına almanda da sana bir günah yoktur. Bu onların gözlerinin aydın olması, üzülmemeleri ve hepsinin de kendilerine verdiği razi olmaları için daha uygundur. Allah kalplerinizdekini bilir. Allah

hakkıyla bilendir, halimdir. (Hemen cezalandırmaz, mühlet verir.)⁷¹

Bundan sonra, **güzellikleri hoşuna gitse bile**, başka kadınlarla evlenmek, eşlerini boşayıp başka eşler almak sana helal değildir. Ancak sahip olduğun cariyeler başka. Şüphesiz Allah her şeyi gözetleyendir."⁷²

"Ey Peygamber! Hanımlarına de ki, "Eğer dünya hayatını ve onun süsünü istiyorsanız, gelin size mut'a vereyim ve sizi **güzelce** bırakayım."⁷³

"Ey Peygamber'in hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer Allah'a karşı gelmekten sakınıyorsanız (erkeklerle konuşurken) sözü yumuşak bir eda ile söylemeyin ki kalbinde hastalık

⁶⁹ Kur'an, Âl-i İmrân Suresi, Ayet 172.

⁷⁰ Kur'an, Âl-i İmrân Suresi, Ayet 173.

⁷¹ Kur'an, Ahzâb Suresi, Ayet 51.

⁷² Kur'an, Ahzâb Suresi, Ayet 52.

⁷³ Kur'an, Ahzâb Suresi, Ayet 28.



(kötü niyet) olan kimse ümide kapılmasın. **Güzel (ve doğru)** söz söyleyin.”⁷⁴

“Boşanan kadınlar iddetlerinin sonuna varınca onları **güzelce tutun** yahut onlardan **güzelce ayrılın**. İçinizden iki âdil kimseyi şahit tutun. Şahitliği Allah için dosdoğru yapın. İşte bununla Allah'a ve ahiret gününe inanan kimselere öğüt verilmektedir. Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa Allah ona bir çıkış yolu açar.”⁷⁵

“Kadınlarınız sizin ekinliğinizdir. Ekinliğinize dilediğiniz biçimde varın. Kendiniz için (geleceğe hazırlık olarak) **güzel davranışlar** takdim edin. Allah'a karşı gelmekten sakının ve her hâlde onun huzuruna varacağınızı bilin. (Ey

Muhammed!) Mü'minler'i müjdele.”⁷⁶

Muhammed Suresi, savaş durumundan söz etmektedir:

“(Savaşta) inkâr edenlerle karşılaştığınız zaman boyunlarınızı vurun. Nihayet onları çökertip etkisiz hale getirdiğinizde bağı sıkı bağlayın (sağ kalanlarını esir alın). Artık bundan sonra (esirleri) ya karşılıksız ya da fidye karşılığı salıverin. Savaş sona erinceye kadar hüküm budur. Eğer Allah dileseydi onlardan öc alırdı. Fakat sizi birbirinizle denemek için böyle yapıyor. Allah yolunda öldürülenlere gelince, Allah onların amellerini asla boşa çıkarmayacaktır.”⁷⁷

Onları **doğruya ve güzele** **erdirecek** ve durumlarını düzeltecektir.”⁷⁸

⁷⁴ Kur'an, Ahzâb Suresi, Ayet 32.

⁷⁵ Kur'an, Talâk Suresi, Ayet 2.

⁷⁶ Kur'an, Bakara Suresi, Ayet 223.

⁷⁷ Kur'an, Muhammed Suresi, Ayet 4.

⁷⁸ Kur'an, Muhammed Suresi, Ayet 5.



“İnananlar, "Keşke bir sûre indirilse!" derler. Fakat hükmü apaçık bir sûre indirilip de onda savaştan söz edilince; kalplerinde hastalık olanların, ölüm baygınlığına girmiş kimsenin bakışı gibi sana baktıklarını görürsün. O da onlara pek yakındır.⁷⁹

İtaat ve **güzel bir söz** onlar için daha hayırlıdır. İş ciddileşince Allah'a verdikleri söze bağlı kalsalardı, elbette kendileri için daha iyi olurdu.⁸⁰

Kur'an'da uyarılar da yer alır:

“Hani, biz İsrailoğulları'ndan, "Allah'tan başkasına ibadet etmeyeceksiniz, anne babaya, yakınlara, yetimlere, yoksullara iyilik edeceksiniz, herkese **güzel sözler** söyleyeceksiniz, namazı kılacaksınız, zekâtı vereceksiniz" diye söz almıştık. Sonra pek azınız

hariç, yüz çevirerek sözünüzden döndünüz.”⁸¹

Kur'an'da akrabalara ve yakınlarla iyi davranmak da son derece önemli bir yer tutar:

“Allah'a verdiğiniz sözü az bir karşılığa değiştirmeyin. Eğer bilerseniz, şüphesiz Allah katında olan sizin için daha hayırlıdır.⁸²

Sizin yanınızdaki tükenir, Allah katında olan ise kalıcıdır. Elbette sabredenlere, yapmakta olduklarının **en güzeliyle** mükâfatlarını vereceğiz.⁸³

Erkek veya kadın, kim mü'min olarak iyi iş işlerse, elbette ona hoş bir hayat yaşatacağız ve onların mükâfatlarını yapmakta olduklarının **en güzeli** ile vereceğiz.”⁸⁴

⁷⁹ Kur'an, Muhammed Suresi, Ayet 20.

⁸⁰ Kur'an, Muhammed Suresi, Ayet 21.

⁸¹ Kur'an, Bakara Suresi, Ayet 83.

⁸² Kur'an, Nahl Suresi, Ayet 95.

⁸³ Kur'an, Nahl Suresi, Ayet 96.

⁸⁴ Kur'an, Nahl Suresi, Ayet 97.



Ashab-ı Kefh'in anlatıldığı Kefh Suresinde ise Allah'ın kimi özelliklerine de değinilir:

mükafat ve uygulamada güzellik olmak üzere 6 ana başlık altında birleştirdik.

*"De ki: "Kaldıkları süreyi Allah daha iyi bilir. Göklerin ve yerin gaybını bilmek O'na aittir. O ne güzel görür, O ne güzel işitir! Onların, ondan başka hiçbir dostu da yoktur. O hükmüne hiçbir kimseyi ortak etmez."*⁸⁵

*"Güzel bir söz ve bağışlama, peşinden gönül kırma gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah her bakımdan sınırsız zengindir, halimdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir)."*⁸⁶

Kur'an'da Güzellik Kavramı Kur'an'da toplamda 164 farklı ayette, farklı isim, olay ve durumları nitelendirmek üzere *güzel* kelimesi kullanılmıştır. Biz bunları muamele ve işte güzellik, eşya ve mekanda güzellik, dilde güzellik, rızıkta güzellik, estetik güzellik,

⁸⁵ Kur'an, Kefh Suresi, Ayet 26.

⁸⁶ Kur'an, Bakara Suresi, Ayet 263.



1. Muamele ve işte güzellik başlığı altında; insanların güzel davranışlarına, kimlerin güzel insan olarak sıfatlandırıldığına ve güzel işlere değinilmiştir.

2. Eşya ve mekanda güzellik başlığı altında; güzel yer olarak tabir edilen Allah'ın katından, makam ve mevkiden, dünyevi güzelliklerden bahsedilmiştir.

3. Dilde güzellik başlığı altında; güzel söz ve öğütlerden, Allah'ın isim ve sıfatlarından bahsedilmiştir.

4. Rızıkta güzellik başlığı altında; Allah'ın nimetlerinden, zekattan, ölçü ve tartıdan ve sadakadan bahsedilmiştir.

5. Estetik güzellik başlığı altında; doğa, nesne ve insandaki estetiklik kavramı üzerinde durulmuştur.

6. Mükafat ve uygulamada güzellik başlığı altında; Allah'ın iyi davranışlarda bulunan kullarına sunduğu güzel sonuç ve mükafatlara, şeytanın kötüyü güzel olarak insana sundurmasına ve Allah'ın vaadlerine yer verilmiştir.

KUR'AN'DA GÜZELLİK KAVRAMI

Nerimanoğlu / atdd/ 0000-0001-5660-7416

Muamele ve işte güzellik

Bakara 223
Bakara 271
Ali İmran 37
Ali İmran 136
Ali İmran 148
Ali İmran 172
Ali İmran 173
Ali İmran 195
Nisa 59
Nisa 69
Nisa 85
Nisa 86
Nisa 95-96
Nisa 125
Maide 50
Enam 137
Araf 145
Enfal 17
Enfal 18
Tevbe 37
Tevbe 121
Yunus 26
Hud 7
Yusuf 18
Yusuf 83
Rad 33
Hicr 85

Dilde güzellik

Bakara 83
Bakara 263
nisa suresi 5
Nisa 8
Nisa 58
Nisa 63
Araf 137
Araf 180
Enfal 40
İbrahim 24
Nahl 62
Nahl 125
İsra 23
İsra 53
İsra 110
Kehf 26
Meryem 50
Taha 8
Furkan 33
Azhab 32
Saffat 75
Saffat 78
Saffat 108
Saffat 119

Eşya ve mekanda güzellik

Bakara 265
Ali İmran 14
Nisa 31
Araf 31
Tevbe 72
Yunus 93
Hicr 39-40
Kehf 31
Meryem 73
Meryem 74
Taha 74
Furkan 10
Furkan 24
Furkan 76
Şuara 7
Neml 4

Rızıkta güzellik

Bakara 57
Bakara 245
Maide 12
Enam 152
Hud 3
Hud 88
Nahl 67
Nahl 75
İsra 34
İsra 35
İsra 70
Hac 58
Cacive 16

Mükafat ve uygulama güzellik

Hud 3
Yusuf 3
Rad 18
Rad 24
Rad 29
Nahl 30
Nahl 41

Estetik güzelli

Bakara 138
Muminun 14
Secde 7
Münin 64
Tur 19-20
Rahman 70
Tegabun 3



Türk yazılı ve sözlü edebiyatının dil estetiği açısından analizi yalnız poetika açısından değil, hem muhteva, hem aşladığı felsefe ve ahlak değerleri açısından önem arz etmektedir.

K. Vossler'in dile bireysel yaratıcılık olarak bakışı, V. Humboldt ve B. Croce'nin etkisiyle estetik idealizm öğretisinin temelinde durmaktadır. Yeni Hegelci B. Croce'nin felsefi-estetik konseptle "Felsefenin Ruhü" ve "İfade Bilimi ve Genel Linguistik Olarak Estetik" kitaplarında mantıksal insan düşüncesini açıklamakta ve bireysel algılama ile üniversal algılamanın nesnelere arasında ilişki kurma rolünü göstermektedir. Sanatta intuitiv, bilimde ise mantıksal idrak iki kutup bütünlüğünde bilgi aygıtı niteliği taşımaktadır.

Dilbilimle estetiği birleştiren B. Croce, dili maneviyatın ilkin

tezahürü sayar ve estetik form, dilden başka bir şey değildir kanaatine varır. B. Croce konseptindeki ifade birkaç anlam taşımaktadır: sözlü, şifahi, hattı... Algılama sürecinde, insan beyninde nesnenin, duygunun formları tezahür eder. Bu "tezahür ifade olunmuştur" demektir. "Dil üzerine asıl bilim genel dilbilimidir" diyen B. Croce, estetikle dilbilimi eşleştirmekle beraber dilbilimi estetiğin bir kısmı saymakla ciddi bir yanı sıra da düşmüş olur. Dil birimlerinin sınıflandırılmasına karşı olan B. Croce, bölünmezlik içinde analize üstünlük verir ve dil gerçekliği olarak cümleyi kabul eder. B. Croce mantıksal algılamaya değil, intuitiv- bireysel algılamayı temel alır. K. Fossler'in, B. Croce'nin görüşlerini temel alması, "Dilbiliminde Pozitivizm ve İdealizm" eserinde ilkin kuramsal fikirlerini vermiş ve şu üç kitapla konseptini ifade etmiştir:



“Yaratıcılık ve Gelişme Olarak Dil”, “Dilin Felsefesi Üzerine Seçme Makaleler”, “Dilde Ruh ve Kültür”.

Güzelliğin amaç değil araç olduğu sema kitaplarından “Tevrat” ve “İncil” üzerine yapılmış araştırmalar bu niteliği ortaya koymaktadır.

Bu sema kitaplarının orijinalliğine el sürülmesi, Kur’an’da açık bir şekilde gördüğümüz özellikleri restorasyonla ortaya koymaktadır. Tevrat ve İncil’in de sema kitabı olması şüphesizdir.

Değiştirmeler, tahrifler, zaman zaman ortaya çıkan siyasetin ve ideolojilerin sonucudur. Nelerin asıl, nelerin ilave olduğunu belirlemek estetik ve poetik açıdan da oldukça zordur.

Biz, son ve en mükemmel sema kitabı olan Kur’an-ı Kerim açısından daha önceki sema kitaplarına yaklaşmanın ve değerlendirme tarafındayız.

K. Fossler’in estetik dilbilim konseptinin temeli aşırı bireysellik içermektedir. Bireyin mutlak dil yaratıcısı olması öne çekilmekle, dilde ağızların, şivelerin, lehçelerin yok sayılması ve bireysel söylemin önde tutulması oldukça belirgindir. Ancak bir dilde ne kadar söylem (söz) varsa o kadar da üslup ve bireysel yaratıcılık mevcuttur. Sentaks araştırmalarına daha çok önem veren K. Fossler anlam değişmelerinin ve mecazlar sisteminin dildeki rolünü, söylem figürlerinin rolünü mutlak şekilde kabul etmektedir. Fonetik kuralları da gözden kaçırmayan Fossler, dil kanunlarına karşı “dil özgürlüğü” kavramını kullanmakla bireyselliğe vurgu yapmaktadır.

Dilbilim ve estetik ikilemi, dil ve estetik ikileminin objesi olarak ortaya çıkar. Tanımı, işlevi ve amacı estetik değerler olan dilin bildirişim (R. Jakobson)



şemasından gönderen ve onun emotiv işlevi, bilgi ve onun poetik işlevi; dilin estetik özünü açıklığa kavuşturmakta anahtar rolü oynamaktadır. Semavi dinler, özellikle İslam vahiylerinin şiirsel doğasını ve şiir olabilme ihtimalini katıyete reddeder. Yaklaşımlarıyla dilbilim ve edebiyat kuramlarının metne yönelik araştırmaları (E. Auerbach, M. Bahtin, R. Barthes, J. Derrida, U. Eco, G. Genette, A. Greimas, M. Lotman, G. Lanson, V. Propp vb.) metinlerarası ilişkilerin incelenmesi, yapı ve yapıbozucu yöntemlerin devreye girmesi, poetikanın yeni yollarını ortaya koymakla beraber, gelecek araştırmalara da imkân tanımıştır. Biz, Türk edebiyatının bütün devirlerinin poetik yöntemler açısından zengin bir kaynak olduğu kanısındayız. Bu kaynakların araştırma objesi olmuş ya da halen olmamış örnekleri; felsefi, edebi- estetik,

tarihi- sosyolojik açılardan olduğu gibi söz sanatlarının incelikleri poetika bakımından da ciddi önem arz etmektedir.

R. Jakobson'un ve T. Todorov'un hazırladığı sorular ve cevaplar içerisinde aşağıdaki fikir ilginçtir: "Her türlü dogmaya karşı çıkma, şiirsel yapıtı, şiirsel yapıt olarak ele alıp içine girme zorunluluğu, şiirsel yapıtı tamamen bölünmez bir bütün olarak kabul etmek gibi görüşlerdir diyebiliriz. Şiirsel olandan yahut olmayandan da söz edilemez çünkü şiirsel yapıtı belirgin kılan özellik, şiirsel egemen ögedir; işte incelenmesi gereken de budur. Değişik oluşturulan öğeleri birbirinden ayırmama, onları karşılıklı bağıntıları içinde değerlendirme eğilimi de söz konusudur. Uyak yalnızca bir ses olgusu değildir; ses olgusunun yanı sıra bir anlam, bir dilbilgisi, bir tumturak vs. olgusudur. Herhangi bir şiirsel



teknik için de aynı şey söz konusudur...⁸⁷

Sonuç

Üç dil ve üç vezinde uzun bir tarih yolunu kat eden Türk şiiri; şekli, zenginliği, anlam derinliği, estetik- poetik tutumu ve değerleriyle dünya şiirinde belli bir yeri ve önemi olan bir kaynak olarak bilinmekte ve kabul edilmektedir. Şiir bilimi, poetika, göstergebilim ve felsefe bu anlam ve şiirsel zenginliği ayrı ayrı yöntem ve yöntembilimle araştırmaktadır. Özellikle Türk şiirinin poetik zenginliği, dil mucizeleri, tekrarsız estetik değerinin somut örneklerle öğrenilmesi önem arz etmektedir.

Türkiye şiir biliminde R. R. Arat'ın, T. Kortantamer'in, T. Kuliyev'in eserleri temel

niteliğinde olup, bu inceleme yolunun çağdaş poetika lengua-poetika kapsamında ve yeni yöntemlerle araştırılmasında ciddi bir yol açmıştır.

⁸⁷ Mehmet Rifat, Yaklaşımlarıyla Eleştiri Kuramcıları, Sel Yayınları, İstanbul 2008, s. 69.

Kaynaklar

RİFAT, Mehmet 2008,
Yaklaşımlarıyla Eleştiri
Kuramcıları, Sel Yayınları,
İstanbul.

KUR'AN-I KERİM
MEÂLİ, 2011, Hazırlayanlar:
Doç. Dr. Halil Altuntaş, Dr.
Muzaffer Şahin, Diyanet İşleri
Başkanlığı Yayınları, Ankara.